

Sodobna Kitajska in preporod tradicije

Pričujoča številka *Časopis za kritiko znanosti* vsebuje članke in eseje, ki z multidisciplinarnega vidika na izviren način obravnavajo procese, ki opredeljujejo današnjo Kitajsko. Kot bomo videli, so ti večinoma pogojeni s posebnostmi kitajske modernizacije in hkrati vpeti v specifično kitajsko tradicijo, povezane z rigoroznostjo in rigidnostjo uradne državne doktrine in tako imenovane konfucijanske etike. Pomemben vidik teh procesov je vsekakor povezan tudi z močnimi vplivi »Zahoda« oziroma evro-ameriških ekonomij, politik, tehnologij in ideologij, katerim se tudi nova globalna velesila ne more postaviti po robu. V tem kontekstu je treba obravnavati tudi kitajske »neokolonialne« težnje v Afriki in nekaterih drugih, gospodarsko »nerazvitih« območjih.

Kakšna nova spoznanja nam lahko ponudi Kitajska, kakršna se nam kaže na prelomu tisočletja? Živimo v obdobju globalizacije. Tako kot vsa druga dejstva ima tudi to dve plati; globalizacijo kot enega osrednjih socialnih, političnih in ekonomskih trendov, ki prevladujejo ob zatonu drugega in na pragu tretjega tisočletja, lahko označimo kot obliko temeljne transformacije človeških družb. Pri tem gre zagotovo za krizno obdobje; vendar izraz kriza tukaj zopet ni mišljen v domala izključno negativnem pomenu, v kakršnem je po navadi razumljen v Evropi in ZDA. Globalizacija je kriza v tradicionalnem kitajskem razumevanju tega pojma: gre torej za pojav, ki je po eni strani nevaren, po drugi pa nam ponuja vrsto novih možnosti. (Ustrezni kitajski izraz *weji* 危機 je namreč sestavljen iz pismenk, od katerih pomeni prva nevarnost, druga pa priložnost.)

Informacije, analize in reinterpretacije sodobne kitajske družbene stvarnosti, ki nam jih ponuja ta zbornik, so večinoma nastale pod peresi sinologov in sinologinj, ki se proučevanja kitajskih razmer lotevajo na podlagi svoje strokovne izobrazbe in svojega večletnega bivanja na Kitajskem. To vsekakor precej pripomore tako k njihovi vsebinski kot tudi k njihovi metodološki verodostojnosti.

Soočanje in razumevanje tako imenovanih »tujih kultur« je namreč vselej povezano s problematiko različnih jezikov, tradicije, zgodovine in socializacije. Zato so interpretacije različnih vidikov in elementov »neevropskih« družb in kultur vselej povezane z geografsko, politično in ekonomsko pozicijo subjekta, ki jih interpretira, kot tudi interpretiranega objekta. Verodostojne medkulturne raziskave torej vedno vključujejo problematiko obvladanja in prevajanja ma-

tičnih jezikov regij, ki jih obravnavajo; pri tem ne gre zgolj za jezikovno, temveč tudi za diskurzivno prevajanje, ki vključuje tolmačenje posamičnih besedilnih in govornih struktur, kategorij, konceptov in vrednot v različnih sociokulturnih kontekstih. Pri tem namreč pogosto prihaja do diskrepance med enakim formalnim pojmovanjem določenega izraza na eni strani in včasih popolnoma različnim dojemanjem istega izraza na ravni splošnega, družbeno veljavnega socialnega konteksta v obravnavanih družbah.

Seveda pa metodološka verodostojnost tovrstnih raziskav ni omejena zgolj na poznavanje jezika in pisave družb, ki so predmet našega raziskovanja, saj so ti zgolj osnovno orodje neposrednega komuniciranja v medkulturnih svetovih. Zaradi nepoznavanja zgodovinskega ozadja in tradicionalnih mehanizmov, ki pogosto opredeljujejo politične in ekonomske ukrepe sodobne Kitajske, je zahodnjaška interpretacija sodobne kitajske stvarnosti velikokrat nepopolna ali enostranska. Sem spada pogosto črno-belo prikazovanje novejših kitajske zgodovine: seveda nihče ne zanika, da je režim, ki je prevladal na Kitajskem v zadnjih desetletjih pred Mao Zedongovo smrtjo, temeljil predvsem na ohranjanju oblasti vladajočih elit in da je zatiral svoboščine in pravice delavcev in kmetov. Kljub temu pa ne smemo spregledati dejstva, da si je komunistična stranka predvsem v prvih letih po ustanovitvi Ljudske republike resnično (in delno tudi nadvse uspešno) prizadevala za odpravo vseobsegajoče lakote in bede, v kateri se je znašla Kitajska na pragu 20. stoletja, in za vzpostavitev temeljnih socialnih pravic, brezplačnega zdravstva ter vsakomur dostopnega izobraževanja.

Po drugi strani ne moremo niti mimo dejstva, da tudi politika eksplozivnega odpiranja Kitajske, kakršni smo priča od osemdesetih let prejšnjega stoletja, nikakor ne temelji zgolj na plemeniti težnji po blaginji vseh posameznikov, temveč je povezana s številnimi prej neobstoječimi problemi, kakršni so tipični za zgodnje stopnje kapitalističnega razvoja, umeščenege v sodobne mehanizme globalnega neoliberalizma (Peerenboom, 2002: 15). »Zahodne« interpretacije tega razvoja se večinoma ne sprašujejo o možnostih za odpravo teh novih socialnih problemov, ki se kažejo, denimo, v otroškem delu, v širjenju ilegalne prostitucije, v ekoloških katastrofah ali v pogosto nevzdržnih življenjskih in delovnih razmerah migrantov s podeželja, niti jih ne postavljajo v kontekst rešitev, kakršne so predvidene v politiki novega, tržno usmerjenega »socializma s kitajskimi posebnostmi«.

Vse prevečkrat namreč pozabljamo, da se le-ta v zadnjih letih – kljub še vedno rastočim številkam gospodarske rasti – sooča z vseobsežno krizo. Ta kriza se ne kaže zgolj na ekonomskem, socialnem in ekološkem področju, temveč tudi na področju idejnih predpostavk, ki naj bi tvorile ideološko vezivo prebivalstva vseh slojev in regij. Ta kriza, ki je torej tako ali drugače tudi kriza vrednot, je tesno povezana s problemom legitimacije vodstva države, torej stranke, ki naj bi utemeljila, kakšen je socializem »s kitajskimi posebnostmi«. Pri tem socializmu niso toliko v ospredju varstvo delavskih pravic, enakomerna razporeditev bogastva ali realno omejevanje privatizacije, temveč bolj iskanje novih vidikov socializma, ki naj bi bili povezani s »kitajsko identiteto« in bi bili tako zmožni državljanke in državljanke te najmočnejše države na svetu znova povezati v enotno, vzajemno solidarno skupnost. Kot najznamenitejši predstavnik in najveličastnejši simbol te kulturne identitete se v zadnjih letih čedalje pogosteje pojavlja Konfucij (Rozman, 1991: 23). Že Xi Jinpingov predhodnik Hu Jintao je leta 2005 na prednostni seznam svojih socialno-političnih ciljev uradno postavil ideal »harmonične družbe,« o katerem so vladni ideologi trdili, da je zakoreninjen v konfucijanski tradiciji (Rošker, 2012: 31). Verjetno zaradi diskrepance med ideali in resničnostjo, morda pa tudi zato, ker sicer lepo predstavlja »kitajske posebnosti«. Ker kljub temu ni povsem jasno, kaj naj bi Konfucij, ta dobri stari pridi-gar, imel opraviti s socializmom, je ta ideal že po nekaj letih evforičnega uvajanja in razširjanja klavrno potonil vsaj v ozadje, če že ne v pozabo.

To kvadraturu kroga je poskušal rešiti sedanji kitajski predsednik v svojem govoru na otvoritvi velike mednarodne konference, ki jo je v začetku letošnjega septembra organiziralo Mednarodno akademsko združenje za konfucijanske študije ob 2565. obletnici Konfucijevega

rojstva. Glede na to, da je bil Konfucij v LR Kitajski vse do sredine osemdesetih let prejšnjega stoletja kot predstavnik »fevdalnih« ideologij in interesov izkoriščevalskega sloja preganjan na smetišče zgodovine, se je ob tem tako kitajski kot tudi zahodni akademski svet strinjal, da je ta Xi Jinpingov govor zgodovinska prelomnica, ki nakazuje ideološki preobrat. Prej omenjeno kvadrato kroga je Xi poskušal rešiti tako, da je raziskovalcem (in nekaterim maloštevilnim raziskovalkam) konfucijanske idejne tradicije položil na srce, naj poiščejo možnosti za združitve marksizma in konfucijanstva. Ideja je seveda imenitna, vendar težko uresničljiva. Marksizem je namreč idejni sistem, ki ga določa historični materializem, medtem ko konfucijanska filozofija temelji na paradigmi imanentne transcendence, katere ni mogoče vstaviti niti v okvire idealizma, niti v okvire materializma. Ne glede na to, koliko truda bo vložena v sinizacijo marksizma, pa mu vendarle ne moremo odvzeti njegove materialistične osnove, kajti če bi to storili, bi ga oropali njegove esence. In po drugi strani lahko konfucijanstvo moderniziramo do onemoglosti, pa bo vendarle ostalo opredeljeno s svetovnim nazorom, ki ga ni mogoče umestiti v kategorijo materializma, ne da bi mu odvzeli njegovo teoretsko bistvo.

Ideološke kvadrature kroga, ki bi lahko na novo vzpostavila koncept »socializma s kitajskimi posebnostmi«, torej ni mogoče razrešiti na tako preprost način. Xi Jinping bi se lahko temu protislovju izognil tako, da bi predlagal sintezo oziroma združevanje socializma in konfucijanstva, kajti v zadnjem je mogoče najti precej komunitarističnih elementov. Če bi Kitajska kdaj zakorakala na to pot, bi morda dejansko lahko spregovorili o socializmu s kitajskimi posebnostmi. Vendar je njena umeščenost v globalni svet, ki ga determinirajo mehanizmi neoliberalne ekonomije, po vsej verjetnosti premočna, da bi bila takšna sinteza kitajske tradicije in sodobnih družbenih modelov – vsaj v okvirih trenutne vladne politike – mogoča.

Seveda pa pri problemih, na katere moramo biti pozorni pri obravnavanju sodobne kitajske stvarnosti, njenih ideologij in njene miselnosti, nikakor ne gre zgolj za probleme konceptualno-ideološke narave. V tem pogledu je prav tako pomemben tudi geopolitični vidik naših raziskav; pri tovrstnih analizah je namreč pomembno upoštevati tudi ekonomski in zgodovinski kontekst družbe, ki jo obravnavamo (gl. Wang Hui, 2000: 15). Tudi sodobna Kitajska pri tem ni nikakršna izjema. Upoštevati moramo namreč dejstvo, da je transnacionalizacija kapitala med drugim povzročila tudi univerzalizacijo kapitalističnega načina proizvodnje, ki je s tem postalo ločeno od svojega specifičnega zgodovinskega izvora, ki se je nahajal v Evropi. Z drugimi besedami, kot trdi Arif Dirlik (1994: 51), se moramo navaditi na dejstvo, da »zgodba kapitalizma ni več evropska zgodba«.

Številni teoretiki menijo, da prevlada tako imenovanega »multikulturalizma«, kateremu smo priča v sodobnem svetu in v katerem igra tudi Kitajska čedalje pomembnejšo vlogo, hkrati pomeni tudi konec evrocentrizma. A prav zato je pojem »multikulturalizma« zavajajoč, saj ne prikriva zgolj kulturne fragmentacije, kot trdi Dirlik (ibid), temveč hkrati v enaki meri spodkopava tudi tradicionalne oblike proizvodnje in socialnih omrežij. Zato je konec evrocentrizma iluzoren, saj ostaja njegova notranja struktura še vedno prevladujoči del idejne konstelacije postmodernih, globaliziranih družb.

Pri tem niti ne gre toliko za fragmentacijo kultur, temveč bolj za fragmentacijo prostora, ki globalnemu kapitalizmu daje nove možnosti za reševanja starih problemov, povezanih z maksimiranjem dobička, nadzorovanjem trga in osvobajanja proizvodnje in marketinga izpod pritiskov morebitnih socialnih intervencij (povezanost delavskih stavk) ali političnega nadzora (državni ukrepi). Ta fragmentacija prostora pa skupaj s prikritim ohranjanjem latentnega evrocentrizma implicira tudi fragmentacijo časovnih dimenzij kapitalizma in hkrati tudi razbitost socialnega položaja posameznika, ki se kaže v odtujenosti modernega subjekta. Četudi se ta, po svojem bistvu evro-ameriški koncept še ni inkorporiral v kitajskih posameznikih, pa smo v sodobni kitajski družbi in njeni idejni refleksiji vendarle priča najrazličnejšim poskusom širitve »kitajskega repertoarja modernizacije« v ekonomske prakse sodobnega globalnega sistema.

Pri vrednotenju poskusov vzpostavitve »specifično kitajskih« idejnih osnov modernizacije je pomembno, da jih poskušamo ovrednotiti tudi v kontekstu vprašanj, povezanih s predpostavko

»zamišljenih tradicij« (*invented traditions*, Hobsbawm in Ranger, 1995). Pri tem gre za vprašanja o tem, v kolikšni meri te idejne »tradicije« dejansko temeljijo na zgodovinskih predpostavkah in v kolikšni meri so zgolj proizvod (ideoloških in političnih) zahtev sodobnega časa.

Vse to se lepo sklada z novimi, postmodernimi koncepti, h kakršnim na primer spada koncept »raznovrstnih modernosti« (*multiple modernities*) Shmuela Noaha Eisenstadta. Čeprav vzpostavitev tega koncepta temelji na tezi, po kateri modernizacija neevropskih družb ni enaka njihovem pozahodenju (Eisenstadt, 2000: 2–3), je njegova teorija v svojem bistvu konservativna, saj postavlja svoje interpretacije različnih oblik modernizacije in modernosti v kontekst afirmacije globalnih razmerij oblasti, pri čemer umešča njene različne modele v okviru različnih držav, narodov in »kultur«, ki so videne kot njihova razločevalna posebnost. Zato razlike med sedanjostjo in preteklostjo v prvi vrsti ne moremo iskati v izzivih evrocentrizma s strani različnih kulturnih perspektiv, temveč v priznavanju dejstva, da je klasični model modernizacije na globalni ravni privedel do položaja, v katerem problemi, ki jih prinaša, niso več zgolj problemi t. i. »neevropskih«, temveč tudi problemi evro-ameriških družb. Potreba po spoznavanju »alternativnih modernosti« (ibid) je torej izziv tudi za evro-ameriške kulture modernizacij, saj na novo vzpostavlja njihove meje oziroma samo lokaliziranje modernosti kot take.

Modernizacija, opredeljena s specifičnimi neevropskimi značilnostmi, na Kitajskem torej ni bila nekakšen »naravni« proces (Luo Rongqu, 2008: 1) ali proces, ki bi bil opredeljen zgolj z notranjo dinamiko avtohtonega razvoja kitajske družbe kot take, temveč se je v 19. stoletju pokazala kot nujna potreba po radikalnih spremembah obstoječega političnega in ekonomskega sistema, ki nikakor ni več ustrezal razmeram in zahtevam aktualne dobe. Pri tem ne moremo mimo dejstva, da so do procesov modernizacije na Kitajskem pripeljali stiki s tujino; v tem smislu je kolonialna preteklost Evrope – četudi ne povsem neposredno – vsekakor merodajno opredelila te procese (Metzger, 2005: 113). Seveda je po drugi strani jasno tudi, da je bila Kitajska v 18. in 19. stoletju soočena z globoko notranjo krizo, katere razsežnosti so bile precej večje in so precej globlje posegale v tradicionalni ustroj družbe in države, kot je bilo to v dotedanji paradigmi cikličnih vzponov in propadov dinastij običajno. To pomeni, da bi bila radikalna prenova vrednot, proizvodnih načinov in ekonomsko-političnega sistema v tistem času nujna tudi brez stikov z zahodom. Ta prenova zagotovo ne bi bila primerljiva z modernizacijo »zahodnega« tipa¹ in samo ugibamo lahko, kakšna bi bila Kitajska danes, če bi to prenavo izvedla »iz sebe same« – torej zgolj na osnovi črpanja lastnih gospodarskih, političnih in idejnih virov.

Za motive, ki so botrovali pričujočemu zborniku, je pomembno, da so ti viri preživeli vse do danes, četudi niso imeli več vloge osrednjih ideologij. V zadnjem stoletju smo bili priča ponovnemu razcvetu kitajskih zgodovin in preteklosti, ki jih je vlak modernosti navidezno že povozil in jih odvrigel na svoja smetišča preživelih ideologij. Ta razcvet se ne kaže kot zanikanje modernosti, niti kot negacija globalizacije, temveč se dogaja pod njunim praporom. Tudi današnji Kitajci v globalizaciji ne vidijo več zmage ali prevlade evrocentrične modernosti, temveč prej izziv za njeno historizacijo v smislu usklajevanja tradicije s sedanjostjo.

Če se ukvarjamo s sodobno Kitajsko, je problem tega usklajevanja nekaj, čemur se ne mo-

¹ Tukaj velja vsekakor znova opozoriti, da se evropocentični diskurzi prevladujočih zahodnih družboslovnih znanosti še vedno vse preveč ravnajo po zahodnih paradigmah družbenih razvojev. Iz tovrstnih diskurzov je izhajal logičen sklep, da naj bi na Kitajskem nikoli ne prišlo do industrijske revolucije zaradi tega, ker njena proizvodnja in tehnologija, ki je bila pri njej uporabljena, nikoli ni dosegla stopnje razvoja, potrebne v ta namen. Vendar so raziskave, ki so privedle do v sinologiji precej znane teorije z imenom »zametki kapitalizma na Kitajskem« (*Zhongguo zibenzhuyi mengya*), jasno pokazale, da so bila proizvodna sredstva (proizvodna tehnologija) na Kitajskem že v 12. stoletju na dovolj visoki stopnji za začetek industrijske revolucije. Do nje pa seveda ni prišlo zato, ker ustroj in sestava tradicionalno kitajskega politično-ekonomskega sistema tovrstnega transferja nista omogočala – med drugim tudi za to ne, ker Kitajska – drugače od Evrope – takrat ni bila soočena z ekonomsko krizo.

remo izogniti, in nekaj, česar nikakor ne moremo spregledati. Tako ali drugače je prisotna tudi pri vseh prispevkih tematske številke ČKZ, ki je pred vami. Članki in eseji, ki so zbrani v njej, se večplastnih vprašanj in problemov, ki pestijo sodobno Kitajsko, lotevajo skozi optiko petih vsebinskih sklopov, ki osvetljujejo različne vidike sodobne kitajske stvarnosti. Prvi sklop poskuša teoretizirati in vsaj delno razjasniti razmerje med kitajsko tradicijo in specifičnimi pogoji njene modernizacije, pri čemer, izhajajoč iz različnih vidikov, obravnavajo vprašanja njene univerzalnosti in kulturne pogojenosti. To, kar je skupno vsem trem člankom tega sklopa, je analiza ideoloških temeljev novega kitajskega kapitalizma. Medtem ko se Jana S. Rošker v prvem prispevku posveča predvsem teoretskim predpostavkam sodobnega »preporoda konfucijanstva«, ki ga postavlja v kontekst novih ideologij, analizira Helena Motoh taiste ideologije z vidika popularne kulture in razkriva mehanizme modifikacije tradicionalnih vrednot, ki se postavljajo v službo nove »kitajske identitete«. Prevod članka Arifa Dirlika zaokroži ta prvi sklop s problematizacijo tako imenovane postkonfucijanske hipoteze, ki zagovarja predpostavko, po kateri naj bi konfucijanska etika v vzhodnoazijski modernizaciji prevzela podobno vlogo, kot naj bi jo v Evropi igrala Webrova protestantska etika. Na nazoren način prikaže, da posebnosti kitajske modernizacije niso [zgolj] plod posebnosti kitajske kulture, temveč tudi in predvsem rezultat konkretne situacije danih razmer, povezanih z mehanizmi globalnega kapitalizma.

Drugi sklop prispevkov obravnava vprašanja, povezana s politično in aksiološko vlogo različnih vrst umetnosti [slikarstvo, glasba in poezija] v sodobni kitajski družbi. Rdeča nit, ki povezuje vse tri članke tega sklopa, je vprašanje uporniškega potenciala in opozicijskega delovanja različnih umetnostnih vrst. Medtem ko članek Nataše Vampelj Suhadolnik v tem kontekstu sistematično in na razumljiv ter konsistenten način prikaže razvoj avantgardne kitajske umetnosti na področju slikarstva skozi viharna obdobja 20. stoletja, se prispevek Špele Oberstar, ki govori o funkciji specifičnega pesniškega žanra tako imenovane meglene poezije, osredinja na razmere, ki so vladale obdobju začetkov kitajske tranzicije in ki so opredeljene s kompleksnimi in hkrati delikatnimi razmerami obdobja po kulturni revoluciji in pred začetkom kitajskega neoliberalizma. Posebnosti avantgardne umetnosti, ki je nastala po tem obdobju, torej na pragu 21. stoletja, nam predstavi Matic Urbanija v svojem članku o eksperimentalni elektronski glasbi v Pekingu.

Transformacije, kakršnim smo priča ob prebiranju teh člankov, so tudi osrednji predmet, ki ga obravnavajo članki naslednjega sklopa. Drugače od prejšnjega, ki je družbene spremembe prikazal skozi optiko umetnosti, je ta sklop posvečen razlagi teh sprememb skozi prizmo uradnih političnih in legislativnih reform. Prvi prispevek tega sklopa je nekoliko skrajšana različica eseja, ki je nastal pod peresom enega najbolj znanih družbenih teoretikov sodobne Kitajske, Wang Huija. Avtor v njem prikazuje specifično kitajsko modernizacijo v povezavi s spremenjeno vlogo kitajskih izobražencev, njihove instrumentalizacije in umestitve njihovega dela v razvojne trende novih, etično in aksiološko opredeljenih ideologij ter nove, tehnicistično opredeljene znanosti. Ta preobrat se nazorno pokaže tudi v novih reformah kitajskega pravnega sistema in v poskusih formiranja pravne kulture, ki naj bi umestila določene tradicionalne elemente regulacije družbenih odnosov v okviru modernega prava. Tovrstna problematika, ki je temeljnega pomena za nadaljnje družbene razvoje sodobne Kitajske, je predmet analize Agnes S. Schick-Chen. V kontekstu vseh teh transformacij je prispevek Zorane Baković odmik od osredinjenosti na teoretske analize, saj nam nazorno predstavi in problematizira vrsto konkretnih, kriznih pojavov, ki odločilno določajo današnjo kitajsko politiko.

Nekateri teh osrednjih elementov sodobne kitajske politične krize so podlaga člankov, ki so zbrani v naslednjem sklopu in so osredinjeni na problematiko migracij, tranzicij na podeželju in kmečkih uporov ter izzivov kitajske ekološke politike. Martina Bofulin se v svojem prispevku osredinja na vprašanja notranjih migracij, ki so eden najbolj perečih problemov sodobne kitajske družbe in so zato tudi v zahodnih akademskih krogih deležne izjemne pozornosti. Avtorica ta obsežni pojav, ki ima posledice za tako rekoč vse segmente aktualne kitajske družbe

in politike, postavlja v kontekst najizrazitejših sprememb v sodobni kitajski stvarnosti. Ker gre pri tem v največji meri seveda za migracije z ruralnega, nerazvitega podeželja v neprimerno bolj razvita urbana središča, je problem migracij tesno povezan s problemom položaja agrarne populacije, ki se postopno, a vztrajno spreminja v semiproletarske sloje. Predstavitev in analizo njihovega, pogosto vse prej kot zavidljivega položaja, ter nastavke možnosti reševanja le-tega skozi povezovanje doslej večinoma parcialnih vstaj in uporov nam v svojem članku ponuja Sam Tumbili. Eva Sternfeld se v svojem prispevku loteva teme, ki vsekakor prav tako spada med najbolj »vroče« problematike aktualne politične krize LR Kitajske. V njem ne gre zgolj za opis množičnih in nadvse težko rešljivih izzivov, s katerimi je soočena kitajska vlada na področju okoljevarstva, temveč avtorica v svoji raziskavi nazorno prikaže, zakaj in na kako je reševanje ekološke krize oteženo z nezmožnostjo centralnega vladnega nadzora parcialnih hegemonij lokalnih oblastnikov.

Zadnji sklop prispevkov osvetljuje zelo različne vidike kitajske družbene stvarnosti in se ukvarja s široko paleto tematik, ki segajo od nasilnih kampanj in množičnih pobojev s strani komunistične partije Kitajske v desetletjih pred ustanovitvijo LR Kitajske in po njej, ki jih opisuje Felix Wemheuer, prek družbene percepcije istospolne usmerjenosti, ki jo je obdelala Tea Sernelj, pa vse do vpogleda v ranljivo razmerje med Kitajsko republiko [Tajvan] in Ljudsko republiko Kitajsko, o katerem v zadnjem članku pričujočega zbornika piše Saša Istenič. Rdeča nit vseh treh člankov tega sklopa so razmerja moči in politične oblasti v novodobni zgodovini Kitajske.

Vsi prispevki, zbrani v pričujočem zborniku, dajejo slovenskemu bralstvu kompleksen vpogled v kitajsko družbeno stvarnost. Kot je bilo že omenjeno, je posebej pomembno dejstvo, da gre pri tem vpogledu za pristen »pogled od znotraj,« kajti vse avtorice in vsi avtorji so osebe, katerih s Kitajsko ne družijo zgolj profesionalen, temveč tudi osebni odnos, saj ta kulturno-jezikovna regija ni zgolj predmet njihove strokovne izobrazbe, temveč so vsi v njej preživeli tudi daljša obdobja svojega življenja. Prispevki nazorno načrtujejo kompleksno družbeno, zgodovinsko, ekonomsko in idejno ozadje, na katerem si Kitajska na pragu 21. stoletja utira pot, ki jo bo kmalu postavila ob bok najpomembnejšim svetovnim velesilam. Pri tem pa seveda ne smemo pozabiti, da to modernizirano in globalizirano »cesarstvo sredine« tudi čedalje močnejše vpliva na preostali svet. Pri tem ne gre zgolj za ekonomske vidike, za njeno še kar naprej rastočo konkurenčnost, katere vpliv vse jasneje občutimo tudi v oddaljeni, majhni državi, kakršna je Slovenija, temveč tudi za politične in kulturne dejavnike, ki v teku globalnih razvojov čedalje jasneje načrtujejo potrebo po načelnih spremembah v našem utečenem videnju sveta, družbe in vloge posameznika v njej.

Izzivom sodobne, eksplozivno rastoče Kitajske se ne bomo mogli še naprej izogibati zgolj z nojevskim tiščanjem glave v pesek: najpomembnejši pogoj za premagovanje krize, povezane z globalnimi razvoji, v katerih igra Kitajska čedalje pomembnejšo vlogo, je v sprejemanju in iskanju dialoga s to azijsko velikanko. Pri tem dialogu se moramo osvoboditi naivnega, orientalistično naravnane prepričanja o domnevni superiornosti »Zahoda« in ostati odprti tudi za učenje dinamike in fleksibilnosti, kakršna je pripeljala do korenitih sprememb novodobne Kitajske. Zanimanje za tovrstna vprašanja bi pravzaprav moral pokazati vsakdo, ki mu ni vseeno za prihodnost sveta in naše vloge v njem.

Literatura

- DIRLIK, ARIF (1994): *After the Revolution: Working to Global Capitalism*. Hanover, London: Wesleyan University Press.
- EISENSTADT, SHMUEL NOAH (2000): Multiple Modernities. *Daedalus* 129(1): 1–29.
- HOBBSAWM, ERIC in RANGER, TERENCE (ur). (1995): *The Invention of Tradition*. Cambridge, Melbourne: Cambridge University Press.

- LUO RONGQU 羅榮渠 (ur.) (2008): *Cong »xihua« dao xiandaihua 從«西化»到現代化*. (Od »pozahodenja« do modernizacije). Hefei: Huangshan shu she.
- METZGER, THOMAS A. (2005): *A Cloud Across the Pacific – Essays on the Clash between Chinese and Western Political Theories Today*. Hong Kong: Chinese University Press.
- PEERENBOOM, RANDALL (2002): Social Networks, Rule of Law and Economic Growth in China: The Elusive Pursuit of the Right Combination of Private and Public Ordering. *Global Economic Review* 31(2): 1–19.
- ROŠKER, JANA (2012): *Subjektova nova oblačila: idejne osnove modernizacije v delih druge generacije modernega konfucijanstva*. Ljubljana: Znanstvena založba FF.
- ROZMAN, GILBERT (ur.) (1991): *The East Asian Region: Confucian Heritage and Its Modern Adaptation*. Princeton: Princeton University Press.
- WANG HUI 汪暉 (2000): Dangdai Zhongguode sixiang zhuangkuang yu xiandaixing wenti 當代中國的思想狀況與現代性問題 (Sodobna kitajska miselnost in vprašanje modernosti). *Taiwan shehui yanjiu* 37(1): 1–43.
- WEBER, MAX (1989): *Die Wirtschaftsethik der Weltreligionen Konfuzianismus und Taoismus*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebek).